

Ideoita yrittäjyyskasvatukseen

Kaija Alajoki, Kalle Koivula, Minna Muje & Merja Tamminen

Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos

Käsityö, muotoilu ja yrittäjyys – kurssin projektityö

7.4.2009

Mitä yrittäjyyskasvatus on?

Yrittäjyyskasvatuksella tarkoitetaan mielestämme parhaimmillaan sellaista luovaa toimintaa koulun arjessa, joka kehittää oppilaista aktiivisia ja yritteliäitä. Yrittäjyyskasvatuksen tehtävänä on herätellä oppilaissa osallistumisen ja yhdessä tekemisen siemen. Oppilaat oppivat yrittäjyyskasvatusarjessa ja/tai -projekteissa kokeilemaan ja toteuttamaan omia ideoitaan sekä ottamaan vastuuta omasta työskentelystään. Tavoitteena on ohjata heitä oma-aloitteisuuteen, kriittisyyteen ja harjaannuttaa työelämässä tarvittavia taitoja sekä antaa tietoa yrittäjyydestä.

Edellä mainitut ajatuksemme ovat samansuuntaisia Ilona Kokon (2007) kokoamien yrittäjyyskasvatuksen osa-alueiden: sisäisen, ulkoisen ja omaehtoisen yrittäjyyden kanssa. Sisäisellä yrittäjyydellä Kokko viittaa yhteisön yrittäjämäiseen työtapaan, johon liitetään mm. sellaiset käsitteet kuin luovuus, yhteistyökykyisyys, vastuullisuus sekä sinnikkyys. Ulkoisella yrittäjyydellä viitataan yrityksen perustamiseen, hoitamiseen, omistamiseen ja käsitteisiin markkinointi, talouden ja liikeidean suunnittelu. Omaehtoinen yrittäjyys puolestaan viittaa yksilön vastuulliseen ja asennoitumiseen koko elämäänsä kohtaan. (Kokko 2007, 13-15) Nämä yrittäjyyskasvatuksen osa-alueet ovat ohjanneet kahden projektimme suunnitteluprosessia. Ymmärryksemme mukaan niiden kuuluminen yrittäjyyskasvatuksen kokonaisuuteen on avain tavoitteiden saavuttamiseen.

Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys alakoulussa

Peruskoulun opetussuunnitelman (2004) aihekokonaisuus osallistuva kansalaisuus ja yrittäjyys soveltuu mielestämme alakoulun opetukseen erinomaisesti. Aihekokonaisuuden voi integroida usean oppiaineen sisältöihin tai tehdä siitä oman projektijaksonsa tavoitteineen. Näin aihekokonaisuuden laajuus ja syvyys voi vaihdella opettajan, luokan ja aikataulun mukaan. Esimerkiksi Yrittäjyys tutuksi – projektistamme voi napata käyttöönsä vain pienen osan, kun taas pönttöprojektimme vie mukaansa pidemmäksi aikaa. Aktiivisuus kansalaisena ja yrittäjyys nivoutuvat toisiinsa projekteissamme niin, että ne tukevat toisiaan. Yrittäjämäisiä työtapoja harjoittellessa mm. pönttöprojektissa tulee huomaamatta kehitettyä myös aktiivisen kansalaisen ominaisuuksia. Lintujen pesintäoloihin tutustuminen, pönttöjen valmistaminen ja oman toiminnan vaikutusten seuraaminen näkyy yhteiskuntatietoisuutena ja osallistumishalukkuutena esimerkiksi luonnonsuojelutyössä. Yrittäjyys tutuksi – kokonaisuudessa aiheet tukevat oman

elämän hallintaa antamalla oppilaille tietoa yrittämisen mahdollisuuksista ja lisäämällä oppilaiden taitoja ottaa asioista itsenäisesti selvää sekä kehittämällä heidän rohkeuttaan katsella asioita erilaisista näkökulmista.

Kolme projekti-idea

Esittelemme kolme erilaista projektia yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseen. Ensimmäinen, yrittäjyys tutuksi - projekti, antaa opettajalle lähinnä ideoita ja vinkkejä, joista voi suunnitella itse tarkemmin haluamansa pituisen yrittäjyyskasvatusjakson. Toinen, pönttöprojekti, on tarkemmin rakennettu kokonaisuus, mutta toki opettajan muokattavissa. Viimeisen projektin tavoitteena on koko luokan voimin tehdä oma luokka mukavammaksi paikaksi.

Yrittäjyys tutuksi – projektin puitteissa tutustutaan eri alojen yrittäjiin, heidän työhönsä ja osaamiseensa. Tutustuminen tapahtuu yrittäjävierailujen muodossa, jolloin yrittäjä vierailee koululla. Toki myös luokka voi vieraila yrityksissä. Toivottavaa on, että kokonaisuuteen sisältyisi sekä yritysvierailuja että yrittäjän vierailuja, jotta oppilaat saavat yrittäjyydestä ja yrittämisestä mahdollisimman monipuolisen käsityksen. Tarkoituksena on muodostaa oppilaalle käsitys yrittäjyyden mahdollisuuksista sekä linkki koulussa opettavien sisältöjen ja työelämän välille. Yrittäjyys tutuksi – teemaa voidaan mahdollisuuksien mukaan jatkaa vaikkapa koko alasteen ajan, jolloin vierailuja olisi muutama vuodessa. Teema voidaan toteuttaa myös vaikkapa vain yhden oppitunnin yrittäjävierailuna tai teemapäivänä. Ideat ovat sovellettavissa kunkin luokan ja opettajan tarpeisiin.

Pönttöprojektin myötä oppilaat saavat kokeilla taitojaan yrittäjinä. Projektin aikana tutustutaan lintujen pesintään, suunnitellaan ja valmistetaan tietyille lintulajeille sopivia pönttöjä sekä markkinoidaan ja myydään niitä. Tarve ja motivaatio pönttöprojektille voi olla esimerkiksi luokkaretkikassan kartuttaminen. Pönttöprojektin toteuttaminen vaatii muutaman kuukauden ajan parin viikoittaisen tunnin panoksen. Projektia voidaan kuljettaa muiden käsityötehtävien lomassa sivutyönä.

Meidän luokka mukavammaksi – projekti on edellisiin verrattuna avoimempi, sillä projektin lopputulosta ei voida etukäteen tietää. Projektissa oppilaat ideoivat, suunnittelevat ja toteuttavat jonkin oman luokkansa mukavammaksi tekevän hankkeen.

Yrittäjyys tutuksi

- Luokka-aste 1-6
- Tavoitteet:
 - Oppilas perehtyy yrittäjyyteen
 - Oppilas perehtyy erilaisiin ammatteihin
 - Oppilas havaitsee yhteyden koulussa opittavien sisältöjen ja työelämän välillä
 - Oppilas huomaa yrittäjyyden mahdollisena tulevaisuuden vaihtoehtona
 - Oppilas arvostaa yrittäjyyttä ja ymmärtää sen merkityksen yhteiskunnalle
- Eri alojen yrittäjät vierailevat koululla kertomassa työstään ja yrittäjyydestään. Vierailuihin voidaan sisällyttää tehtäviä, joissa yrittäjä voi olla mukana ohjaamassa. Esim. valokuvaaja perehdyttää valokuvaamiseen
- Idea on, että yrittäjävierailut voivat olla osa pidempää projektia tai vain yksittäinen vierailu yrittäjän aikataulujen ja mahdollisuuksien mukaan. Yhteistyötahojen hankinnassa kannattaa hyödyntää oppilaidenkin vanhempia ja sukulaisia. Osa vierailuista voi poikia pidemmän ja suuremman projektin, jossa voidaan tehdä vaikkapa jokin tuote, kuten kalenteri. Osa voidaan puolestaan integroida eri oppiaineisiin ilman suurempaa projektia.
- Aikataulu: Yrittäjyysteema voi kestää koko ala-asteen ajan. Projektien kesto voi olla viikosta vuoteen. Vierailut voivat olla parin tunnin muihin oppiaineisiin integroituja kokonaisuuksia.
- Konkreettisia ideoita:
 - Valokuvaajan vierailu: Valokuvaaja kertoo työstään, opettaa valokuvausta jne. Mahdollisuuksien mukaan voidaan toteuttaa suurempana projektina kalenteri, jota tehtäisiin syyskauden ajan ja joka valmistuisi esimerkiksi joulumyyjäisiin. Oppilaat kuvaisivat tarvittavat kuvat. Ongelmanratkaisuna voidaan pohtia, kuinka saadaan vaikkapa keväällä ajankohtaisia kuvia, kun on kuvattava syksyllä. Aihe on oppilaiden päätettävissä, esim. luontoteema, satuteema, oppilaiden piirrookset... Mahdollista liittää vierailu painotaloon. Voidaan pohtia, onko edullisinta ja järkevintä painattaa kalenteri, askarrella itse, teettää valokuvaamossa jne. Valokuvaaja voi tehdä uuden vierailun ja antaa palautetta valmiista tuotteesta. Valokuvaaja voi halutessaan ottaa kalentereja myyntiin omaan myymäläänsä. Integrointi: kuvataide, matematiikka, biologia, äidinkieli ja kirjallisuus...
 - Leipurin vierailu: Leipuri kertoo työstään ja mahdollisuuksien mukaan on mukana ohjaamassa leivontahetkeä, jonka tuotokset voidaan myydä myyjäisissä. Voidaan laskea kustannukset ja miettiä, paljonko kustakin tuotteesta olisi hyvä pyytää. Pohditaan myös tuotteiden säilyvyyttä ja säilyttämistä. Pohditaan, millaiset tuotteet menisivät kaupaksi. Huomioidaan allergiat (esim. etiketin valmistus).
 - Rakennusalan yrittäjän vierailu: rakennusmies kertoo työstään jonka seurauksena voidaan esimerkiksi kunnostaa tai kohentaa koulun ympäristöä. Hän voi esimerkiksi opettaa maalaamista tms. Töitä voi olla esimerkiksi aidan tai katoksen maalaaminen. Aihetta on mahdollista käsitellä oppilaslähtöisesti, jolloin he saisivat ideoita, kuinka koulupihasta saataisiin viihtyisämpi.
 - Floristin vierailu: Syksyllä floristin vierailun yhteydessä voidaan istuttaa kukkasipuleita, keväällä taas voidaan istuttaa esimerkiksi yrttejä, puita ja keväällä istutettavia kukkia. Floristi voi myös neuvoa kasvien hoidossa. Mahdollista käsitellä oppilaslähtöisesti, jolloin he saisivat ideoita, kuinka koulupihasta saataisiin viihtyisämpi, ja toimia asian puolesta suunnittelusta ja yhteistyötahojen hankkimisesta lähtien. Integrointi: biologia, kuvataide, äidinkieli

- Kuljetusalan yrittäjän vierailu: Liikennekasvatusta: Testataan eri heijastimia, heijastinliivejä jne. Testataan kuinka kaukaa nähdään heijastimen kanssa kulkeva ihminen / ilman heijastinta kulkeva ihminen. Mahdollisuuksien mukaan voidaan julkaista heijastinvertailu koulun lehdessä. Integrointi: liikennekasvatus, fysiikka, matematiikka, äidinkieli ja kirjallisuus.
- Kampaajan vierailu: Valmistetaan keppihevonen, jolle tehdään harja. ”Tuunaa tukkasi”-tehtävä, jossa tulostetaan oma kuva ja taiteillaan sille uudet hiukset. Voidaan myös harjoitella kuvankäsittelyä tietokoneella. Integrointi: kuvataide, käsityö, tietotekniikka
- Optikon vierailu: Linssien tarkastelua, estetiikkaa ja biologiaan liittyvää pohdintaa. Integrointi fysiikka-kemiaan, kuvataiteeseen, biologiaan. Mitkä asiat vaikuttavat lasien ja kehysten valintaan? Aiheita voivat olla terveys ja näkeminen, esteettisyys jne.
- Kirjailijan vierailu: Kirjailija antaa vinkkejä, antaa kirjoitushaasteen luokalle (esim. luokan oma satukirja vaikkapa kummioppilaille), prosessikirjoituksessa kirjailija voi halutessaan antaa palautetta oppilaiden töistä. Voidaan liittää kirjastovierailu, kirjaesityksiä jne.
- Luonto-oppaan työhön tutustuminen: Lähdetään retkelle, jonka aikana opas voi kertoa työstään muun sisällön ohella. Integrointi: biologia, maantiede, ympäristö- ja luonnontieto, liikunta.
- Tanssikoulun opettajan vierailu: integrointi liikuntaan.
- Palvelualan yrityksen työntekijän vierailu: integrointi uskontoon, elämäkatsomustietoon, historiaan, biologiaan jne. Pohditaan ihmiselämää, sen kulkua ja erilaisuutta usean eri oppiaineiden näkökulmista. Tutustutaan palvelualan yritykseen ja sen toimintaperiaatteisiin. Valitaan yhteistyössä yrityksen kanssa luokalle omat kummimummi ja kummivaari. Suunnitellaan yhteistä toimintaa luokkamummin ja vaarin kanssa (voi olla kävelyretki kerran viikossa, yhteinen vierailu kirjastossa/museossa, arkea koulussa...) Tutustutaan esim. historian tunnilla mummin ja vaarin elinhistoriaan ja verrataan sitä nykypäivään.
- Tutustuminen painoalan yritykseen: Ideoidaan yksi tai useampi joulukortti/pääsiäiskortti/ystävänäpäiväkortti luokassa. Tutustutaan korttien lähettämisen historiaan. Kuvataiteen tunnilla valmistetaan erilaisia kortteja, joista yhteisesti valitaan paras/parhaat, jotka painoalan yrityksen kanssa yhteistyössä painetaan. Myydään joulukortteja sukulaisille esim. vanhempainyhdistyksen joulumyyjäisissä tai itsenäisesti. Saadut rahat käytetään luokan valitsemaan kohteeseen (esim. luokkaretki, hyväntekeväisyys jne.)

Pönttöprojekti

Pönttöprojektissa luokka valmistaa linnunpönttöjä myyntiin. Myytävä tuote voi toki olla jokin muukin, mikäli linnunpöntöt eivät sovi käsiteltäviin aihepiireihin tai jos luokka ei muuten niistä innostu. Pönttöjen valintaa puoltaa aiheen helppo linkitys biologian aihesisältöihin, sekä oppilaiden mahdollinen motivoituminen seuraamaan lähiluonnon lintujen elämää ja vuodenaikojen kiertoa lintujen näkökulmasta.

Suunnitelma on melko tarkkaan määritelty ja sopii sellaisenaan yrittäjäyyskasvatuksen suhteen aloittelevalle opettajalle ja luokalle. Kuitenkin, koska yrittäjäyyskasvatus tähtää oppilaiden luovuuden ja oman ajattelun kehittymiseen, voidaan suunnitelmaa varioida mielin määrin, mikäli hyviä ideoita ilmenee. Uskomme, että yrittäjämäisen ajattelutavan opettelemisessa on hyvä edetä askel kerrallaan kohti oppilaiden suurempaa vapautta ja vastuuta.

- Luokka-aste: 5-6
- Kesto: 2-4 kuukautta. Aikataulu täytyy suunnitella niin, että pöntöt valmistuvat ajallaan lintujen saapuessa keväällä.
- Motivointi: Yhteinen tekeminen ja rahankeruu esim. luokkaretkeen
- Tavoitteet:
 - Oppilas tutustuu lintujen pesintään ja elinympäristöihin
 - Oppilas suunnittelee ja valmistaa erilaisia linnunpönttöjä
 - Oppilas tutustuu käsityöyrittäjyyteen oman projektin kautta
 - Oppilas suunnittelee ja toteuttaa pönttöjen markkinoinnin
 - Oppilas laskee materiaali- ym. kulujen perusteella tuotteen hinnan
 - Oppilas opettelee vastuun ottamista yhteisistä asioista
- Vaiheet:
 - **Taustatietojen keruu:** Tutustutaan biologian tunnilla lintujen pesintään ja elinympäristöihin
 - **Suunnittelu:** Suunnittelu on mahdollista integroida biologian, kuvataiteen ja matematiikan oppisisältöihin. Biologiaan liittyen pohditaan pöntön vaatimuksia: minkä kokoinen sen tulisi olla kullekin linnulle, miten ja miksi varmistaa etteivät kutsumattomat vieraat kuten oravat ja tikat pääse pönttöön, miten ja miksi tehdä pöntöstä puhdistettava ja vesitiivis. Kuvataiteeseen liittyen piirretään pöntöistä esim. hahmotelmat ja tarkat rakennusohjeet ja matematiikkaan liittyen tehdään laskelmat materiaalin menekistä.
 - Muita suunnittelussa huomioitavia asioita:
 - Kestävä kehitys (Esim. Voidaanko materiaalina käyttää muuhun käyttöön kelpaamatonta puutavaraa)
 - Paljonko pönttöjä on mahdollista valmistaa määräajassa
 - **Näytetuotteiden valmistus:** Rakennetaan käsityötunneilla eri lintulajeilla suunniteltuja pönttöjä. Myöhemmin rakennetaan lisää pönttöjä tilausten mukaan. Otetaan pöntöistä edustavat kuvat esitettä varten.
 - **Esitteen valmistus ja levitys:** Valmistetaan tehdyistä pöntöistä ja niiden oikeasta sijoittamisesta sekä kiinnityksestä esite joka toimii myös tilauslomakkeena. Esitettä jaetaan vanhemmille, sukulaisille ja muille kiinnostuneille. Pohditaan, miten esitteestä saadaan mahdollisimman myyvä ja siisti kustannustehokkaasti. Esite voidaan esimerkiksi valmistaa kuvataiteen tunneilla kokonaan itse tai

yhteistyössä painotalon kanssa. Tässä vaiheessa määritellään tuotteelle hinta kulut ja myyntiodotukset huomioiden.

- **Tilausten mukaan valmistetaan pönttöjä käsityötunneilla.** Pohditaan, kannattaako tuotteita valmistaa teolliseen tyyliin vaihe kerrallaan. Luokalle valitaan esimerkiksi viikoittain uudet ”pönttövastaavat” jotka vastaavat projektin etenemisestä. ”Pönttövastaavat” voivat myös jatkaa pönttöjen valmistusta käsityötunneilla, mikäli muun ryhmän tarvitsee jo siirtyä muihin aiheisiin, tai joillakin sovitulla välitunneilla.
- **Toimitetaan tilaukset ja arvioidaan projektin onnistumista.**
 - Kysymyksiä pohdittavaksi yhdessä: Mitä opittiin? Oliko projekti mukava toteuttaa? Tuliko onnistumisen kokemuksia? Mikä meni pieleen ja mitä olisi voinut tehdä paremmin?
 - Kysymyksiä opettajalle: Täyttyvätkö projektille asetetut tavoitteet? Oliko kaikille oppilaille riittävästi mielekästä tekemistä? Oliko projekti kuormittavuudeltaan sopiva? Miten jatkan yrittäjyyskasvatusta opetuksessani?

Meidän luokka mukavammaksi – projekti

- Sopii kaiken ikäisille, työtavoissa huomioitava oppilaiden taitotaso
- Keskeistä oppilaslähtöisyys: Keskustellaan ja pohditaan yhdessä, kuinka meidän luokastamme saisi mukavamman paikan. Tarkoituksena on kehittää konkreettisia ja toteutettavia kohennusideoita, kuten uudet verhot, lattiatyyny, viherkasveja, oma luokkakirjasto... Tärkeää on, että oppilaat itse ideoivat!
- Kun useista ideoista on valittu toteutettava(t), pohditaan, kuinka se voidaan toteuttaa yhdessä. Huomioitavaa:
 - Osataanko tehdä itse?
 - Pyydetäänkö esimerkiksi kummioppilaat talkoisiin?
 - Tarvitaanko rahoitusta? Paljonko? Kuinka se hankitaan?
 - Voisiko lähiseudun yrityksistä olla apua esimerkiksi materiaalien lahjoittajina / sponsoreina sopivaa työpanosta vastaan?

Linkkejä yrittäjyyskasvatukseen liittyen:

www.nuoriyrittajyys.fi

www.yes-keskus.fi

<http://www.kaspaikka.fi/projektit/index.html>

Lähteet:

Kokko, I. 2007. Katso kaleidoskooppiin. Ideoita yrittäjyyskasvatukseen. Vammalan kirjapaino Oy. Vammala.